

Fenomeen catalogi en reisgidsen al eeuwen oud

'Gericht schieten' met de handelscatalogus

(Van onze verslaggever)

In het colofon van de jaarlijkse pr-uitgave Grafisch Nederland van het Koninklijk Verbond van Grafische Ondernemingen staat dat zetterijen, reprografische bedrijven en drukkerijen belangeloos hun medewerking verleenden om te laten zien wat de Nederlandse grafische industrie in technisch en kwalitatief opzicht allemaal kan.

De bond koos voor het originele idee om een boek te maken over vier eeuwen Nederlandse handelscatalogi. Van de vijf miljard gulden die er per jaar aan drukwerk wordt uitgegeven is 160 miljoen gereserveerd voor handelscatalogi en reisgidsen. Dit is maar een klein deel van de totale omzet maar het is wel het drukwerk dat miljoenen onder ogen komt.

Reclame

De handelscatalogus is reclame maar dan wel reclame in de zin van nieuws. Allerlei manipulerende informatie wordt achterwege gelaten omdat de lezers al overtuigd zijn van het belang van de aangeprezen waren. In tegenstelling tot de advertenties in kranten is de informatie in de catalogus van de zijde van de ondernemer een kwestie van 'gericht schieten'.

Sommige firma's schakelden voor de vormgeving gerenommeerde kunstenaars in. In 1935 veroorzaakte Jan Sluyters een schandaal door op de herfstcatalogus van het modemagazijn Metz en Co. een geheel naakte dame af

- Zo presenteerde dr. Hub van Doorne c.s. in 1958 zijn eerste Nederlandse personenauto sinds de Spijker. Het werd ietwat meesmuilend 'Dafje' genoemd, maar het beschikte wel over een variomatic, later aangeduid als 'het pienterste pookje ter wereld'.

- In 1934 verwekte Jan Sluyters een schandaal met een naakt op de omslag van de herfstcatalogus van het modemagazijn Metz en Co. Prompt gaf hij in het voorjaar van '35 zijn ironisch commentaar met een 'zedelijke' pendant.

te beelden. Het daarop volgende voorjaar kwam Metz met een eveneens door Sluyters vervaardigde, 'zedelijke' pendant, die kan worden beschouwd als een ironisch commentaar op de ontstane heisa.

Postorders

De postorderbedrijven konden pas ontstaan bij de gratie van de catalogus. Zo'n boek als Wehkamp ieder jaar een paar keer rondstuurt is een alternatief warenhuis op zichzelf. In 1857 werd door J.S.J. Dietz het eerste postorderbedrijf 'ter wereld' opgericht. 'n Branche waar de handelscatalogus nog steeds gemaakt wordt zoals dat vier eeuwen geleden gebeurde, is de boekencatalogus. De oudste (bewaard gebleven) veilingcatalogus is van Marnix van St. Aldegonde, Leiden 1599.

De catalogi die veilinghuis Beijers anno 1986 rondstuurt zijn ook naar onderwerp geordend. De titels van boeken met enige bijzonderheden en de intekenprijzen staan vermeld, voorin enige opmerkingen over de condities waaronder een en ander afgehandeld wordt.

Juichend

Justus van Effen klaagde op 17 mei 1734 in zijn Hollandsche Spectator over de te juichende omschrijvingen in kunstcatalogi. Er is in al die jaren die sindsdien verstreken zijn, iets tegenstrijdigs gebleven in dit illustere drukwerk. Aan de ene kant is er een streven om een zo wetenschappelijk mogelijke omschrijving te geven, aan de andere kant blijft de catalogus een vorm van reclame.

In dit fraaie boekwerk zijn bijdragen opgenomen van H. Baudet, K. Schippers, W. Nikkels, E. van den Boogaart en Roelof van Gelder.